

др Зоран Ивошевић*
судија Врховног суда Србије

Уважени Професоре,
поштовани председавајући,
цењене колегинице и колеге!

Ако би о Професору Познићу требало да изговорим само једну реченицу, казао бих: Он је човек изван и изнад општег метежа.

Професор је тај метеж осећао, чак и трпео, али му никада није припадао. Игнорисао га је: супериорно, али не и надмено; јасно, али и дискретно; доследно, али не и равнодушно.

Можда нисам компетентан да судим о Професоровој личности, зато што и сам припадам општем метежу, али сам, Богу хвала, успевао да уочим оне који нису у њему.

Уочио сам, давно, и Професора.

Шта то њега издваја од многих других?

Студиозност – која га брани од импровизације и олаког закључивања.

Упорност – која му помаже да буде постојан у научним, педагошким и животним ставовима.

Прецизност – с којом јасно, кратко и директно саопштава своје мисли.

Критичност – која га сврстава у перфекционисте.

Професионалност – којом улива поверење.

Тачност – којом и друге наводи да поштују туђе време.

Уљудност – која смирује и неуљудне.

Речитост – која плени пажњу.

Интелектуалност – која изазива респект.

Породичност – која га чини срећним.

Господство – које га чини достојанственим.

Скромност – која га чини драгим.

* Текст изговорен приликом уручивања свечаног броја *Анала* (бр. 2–3/1996) професору Боривоју Познићу.

Доброта – која га чини племенитим.

Виталност – која га у осамдесет трећој години живота чини младалачки луцидним, радозналим и вредним.

У тим годинама, он од нас једино тражи – да говоримо разговетно.

Због ових божанских врлина Професор Познић припада елити интелектуалног племства. Отуда његово научно звање звучи и као племићко. Зато реч „професор“ уз његово име и започињем великим П.

Али, нисам овде да говорим о људским, научним, педагошким и другим особинама Професора. Овде сам да откријем његову пасионирану приврженост судској пракси.

Професор је још као сасвим млад човек знао да је судска пракса оно „зелено дрво“ које живот чини инвентивнијим од прописа. То га је, верујем, и определило да своју професионалну каријеру започне као адвокатски и судијски приправник, да положи судијски испит, да се бави правобранилачким пословима и да буде спољнотрговински арбитар.

Професор од ране младости располаже властитом документацијом судске праксе, коју брижљиво користи и данас. Тиме испољава особиту наклоност према судовима, који му узвраћају особитим уважавањем његових научних достигнућа.

Везаност Професора и судске праксе исказивала се и у сталној комуникацији са судијама највишег суда, од којих су неки племенитог рода као и он сам. Да поменем само његове вршњаке: Јосипа Студина и др Милана Бркића.

У време највеће славе некадашњег Врховног суда Југославије, није било ниједног начелног правног мишљења или става о неком процесном питању о коме претходно није консултован Професор. Зато је, ваљда, радо и често писао белешке уз збирке судских одлука.

Професорова наклоност према судској пракси и практичарима читовала се и у писању коментара закона. Коментар Закона о парничном поступку (са М. Вражалићем и Ф. Бачићем) из 1957. године остао је непревазиђен.

Професор има богато искуство и у законодавним пословима. Зато су му и изоштрена чула за откривање смисла правне норме. То је и разлог што правничка јавност с нестрпљењем очекује његов нови коментар Закона о парничном поступку (овог пута без коаутора).

Али, добро знајући да правна норма није свемоћна, Професор негује и култ судске одлуке. У свом најпознатијем и најутицајнијем делу *Грађанско право* каже: „Становиште које врховни суд из-

ражава кроз своју одлуку или кроз начелни правни став или начелно мишљење, ужива код нижих судова углед, тако да они обично одлучују у складу са тим становиштем. На тај начин судска пракса врховних судова, иако формално није извор, врши снажан утицај на начин на који нижи судови тумаче одредбе грађанског процесног права.“

Ако је судска пракса постала неформални извор права, како тврди Професор, слободан сам да кажем како је његова научна мисао постала извор судске праксе. Нема ни суда ни судије без Професоровог учбеника. Он има фактичку снагу извора права.

Професор и судска пракса су у нераскидивој симбиози. У њој се оба партнера осећају удобно. Како и не би кад Професор брине о пракси, а пракса уважава његову реч. И њега самог.

Ево неких примера о Професоровој бризи, коју је испољио у недавно објављеном раду – „Да ли је потребна реформа југословенског парничног законодавства?“

Пример први: „У основне одредбе спадала би и одредба о три вида судске заштите у парници. Закон изричито помиње тужбу за осуду и тужбу за утврђење. Тужба за правну промену (преображајна тужба) не помиње се, иако је пракса признаје као трећу врсту.“ – Признају је, захваљујући Професору!

Пример други: „Судови редовно прекидају поступак да би сачекали одлуку о претходном питању, која је предмет друге парнице или управног поступка. Сматрамо да би ту праксу требало озакоњити.“ – Хвала на подршци судској пракси.

Пример трећи: „Пракса је одредбу... протумачила тако да странка нема право на ревизију, ако није напала првостепену пресуду којом је захтев делимично усвојен, а која је по жалби противника потврђена. Тумачење је образложено схватањем да је странка, пропуштањем жалбе, првостепену пресуду прихватила; другим речима, прећутно се одрекла жалбе. Ово схватање није убедљиво, јер је то одрицање једна диспозитивна радња, која, као ни друге радње тог значаја, не може бити предузета конклюдентно. Међутим, ако се на становишту праксе инсистира, онда би у том смислу требало Закон допунити.“ – Упозорење је учињено. Остаје да се види да ли ће бити инсистирања. Ако га и буде, Професор се неће љутити. Али, неће ни мењати став.

Професор брине и кад подржава и кад замера. Не весели се кад подржава, нити се жести кад замера. Његова блискост са праксом није афективна него разумна. Зато је и плодотворна.

Знамо да Професор „не воли велике речи о себи“, на шта нас је упозорила и проф. др Весна Водинелић.

Речи које сам о Професору изговорио нису велике.

Оне су само истините.

др Боривоје Познић*
редовни професор универзитета

Господине декане,
госпође и господо,
колегинице и колеге!

Издавањем свечаног броја *Анала* посвећеног мојој осамдесетогодишњици уврштен сам у релативно мали број оних којима је уредништво нашег часописа до сада на тај начин одало признање за допринос правној науци. То признање чини ми част. Молим вас, ипак, да верујете у моју искреност кад – као и други људи који нису задовољни оним што су у науци или уметности постигли – постављам себи питање да ли то признање одиста заслужујем. Јер, иако можда у свему оном што сам написао има и квалитетних страница, мој целокупан *ојус* (ако своје радове смем тако претенциозно да назовем) није, по мом сопственом критеријуму, много већи од онога што као минимум треба очекивати од најстаријег наставника после 27 година рада на Факултету. Остаје вечита (да ли увек и спасоносна?) утеха, изражена у прастарој сентенци *Ars longa, vita brevis*, поготово кад се узму у обзир све околности које конкретно карактеришу живот. Надам се да ћу, ако поживим, свој скромни биланс мало поправити коментаром Закона о парничком поступку, који већ одавно спремам.

Захвалност за специјализацију у научној области коју сам предавао дугујем пок. проф. Благојевићу. Он је својом монографијом *Начела приватног процесног права* пробудио у мени наклоност према овој грани правних наука која, узгред речено, доскоро у нашој средини није била предмет посебног научног интересовања. За разлику од мојих претходника на катедри за Грађанско процесно право, уважених професора Андре Ђорђевића, Аранђеловића, Лазаревића и Благојевића, сматрао сам, као и већина мојих колега на Факултету, да је боље посветити се једном предмету.

Привлачила су ме питања на која у домаћој литератури и пракси нисам добијао одговор уопште или не онакав који би ме задовољио, или питања на која сам добијао различите одговоре. Уочи Другог светског рата таква питања нису била необична, јер су процесни закони у области грађанског правосуђа ступили на

* Слављеникове речи захвалности изговорене на седници Општег семинара Правног факултета, на којој му је уручен свечани број *Анала* (бр. 2–3/1996) посвећен прослави његовог осамдесетог рођендана.

снагу тек тридесетих година овог века. Празнине у домаћој науци и законодавству или супротстављени ставови упућивали су ме, и данас ме у знатној мери упућују на страну науку, посебно на аустријску и немачку. Објашњење не лежи у некој мојој посебној наклоности према науци у тим земљама, него у чињеници да су поменути закони били преузети из аустријског права. И наши данашњи закони у области грађанских судских поступака носе у себи обележја средњоевропских процесних закона. То посебно важи за Закон о парничном поступку, којим је умногоме прихваћен Законик из 1929. године. Поред упоредноправног метода, као обележје свог рада сматрам и заинтересованост за питања у којима долази до изражаја однос материјалног и процесног права, тачније, процесни аспект спорног материјалноправног односа.

Што се тиче мог схватања права, у најширем смислу речи, понекад ми пада на памет мисао једног мог професора, кога сам (упркос његовим политичким ставовима) веома ценио као човека и научног радника. Он је у свом предавању приликом оснивања Удружења за приватно право, пре 60 година, рекао да је право, као дисциплина интелекта, најближе формалној логици и математици. Ако сам као млад, тек дипломирани правник само посумњао у вредност тог мишљења, данас је за мене извесно да га не могу прихватити. Право је за мене вредновање понашања друштвених субјеката у међусобним односима са становишта једне врсте норми, а правосудни акт је пре свега афирмација тих норми. Логицирање не чини *суштин*у правног начина мишљења. Управо због тога, уздржавам се да о контроверзним питањима изразим свој став одлучном оценом да је једно од мишљења нетачно. (Да ли је одређивање висине накнаде штете слободном оценом чињенично питање, како мисли француски Касациони суд, или правно питање, како га схвата Врховни суд у Бечу?) Уместо одлучног изјашњења за једно од мишљења, радије кажем да ми је неко од њих ближе, да ми је друго мање убедљиво, или да се тешко може бранити. Уздржан сам и у слободи тумачења законских текстова. Није спорно да је извесна слобода неизбежна. Проблем је у томе где су њене границе. Јер, спремност да се олако прихвати тумачење *contra legem* носи у себи опасност да се окрњи принцип легалитета, који је битно обележје правне државе. Не сме се дозволити поистовећење појмова законитости и политичке целисходности.

У чланцима сам заузимао критички став према законодавству. Моја оцена неких уставних принципа о правосуђу, а исто тако организационих и функционалних закона у тој области државног живота, није повољна. Дозвољавам себи слободу да и овом приликом изразим своје незадовољство досадашњим резултатима рада на усклађивању тих закона са Уставом.

Иако се у току последње деценије правног живота у нашој земљи може констатовати приближавање праксе и науке, сматрам да је за наш правни живот још увек карактеристична раздвојеност, коју треба превладати. Пок. професору Обрену Станковићу сугерисао сам да се у *Анале* уведе стална рубрика судске праксе са коментарисањем оних одлука које то заслужују.

Пре него што завршим, изражавам своју захвалност мојим професорима и свим другим правницима од којих сам као правник, а посебно као процесуалист, нешто научио. Огрешио бих се ако као знак захвалности не бих поменуо двојицу професора који су свестрано утицали на моје правничко формирање – г. М. Константиновића и г. Божидара Марковића. За овај број *Анала* и данашњу свечаност захваљујем г. декану, уредништву нашег часописа и ауторима чланака. На крају, као сваки пензионисани професор, изражавам искрену жељу да млађе колеге постигну у науци много више него што је то мени успело. Судаћи по ономе што су до сада показали, у то не треба сумњати.